

Д. Штэйн

ФРАЗЕАЛАГІЗМЫ З СЕМАНТЫКАЙ ‘ШЧАСЦЯ’, ‘СМУТКУ’,
‘ГНЕВУ’, ‘РАДАСЦІ’

(на аснове беларускіх, рускіх і англійскіх фразеалагічных слоўнікаў)

Супастаўляльны аналіз фразеалагічных адзінак у межах некалькіх моў паказвае, што нават мовы, якія належаць адной групе, а тым больш розным, дэманструюць значныя разыходжанні ў фрагментах моўных малюнкаў свету. Як сродкі вобразна-мастацкага адлюстравання знешняга і ўнутранага жыцця фразеалагічныя адзінкі ўвабралі ў сябе міфалагічныя, рэлігійныя, этычныя ўяўленні розных народаў у розныя часы.

Фразеалагізмы з семантыкай ‘гнеў’ у беларускай, рускай і англійскай мовах выкарыстоўваюцца для выражэння пачуцця моцнага абурэння, стану раздражнення, злосці. Для апісання разгневанага чалавека могуць ужывацца такія фразеалагізмы, як *raise the roof, give smb hell, to fly off the handle, get (have) one’s knife into smb* у англійскай мове; *мець зуб/вока на кагосьці; даваць перуноў, даваць дыхту, выйсці з сябе ў* беларускай мове; *иметь сердце на кого-либо, метать громы и молнии, выйти из себя ў* рускай мове.

Для апісання станоўчай эмоцыі “радасць” выкарыстоўваюцца, да прыкладу, наступныя фразеалагізмы: *turkish delight, hell’s delight, no joy without alloy* у англійскай мове; *как гора с плеч свалилась, веселиться напропалую, смешинка в рот попала ў* рускай; *дзякуй Богу, прыйсціся даспадобы, подмазку з’еў* у беларускай.

Суб’ектыўнае разуменне шчасця раскрываецца фразеалагізмамі, якія выражаюць прыемныя перажыванні, моцную інтэнсіўную радасць, веселасць, асалоду, зачараванне, задавальненне. У рускай мове, напрыклад, гэта наступныя фразеалагізмы: *быть на вершине блаженства, как за каменной стеной, в свое удовольствие, ошалеть от счастья;* у беларускай: *на сваю пацеху жыць, як з рога дастатку, як сыр у масле купацца;* у англійскай: *as jolly as a sandboy, to have one’s fling, eat high off the dog.*

Смутац, характэрнымі рысамі якога з’яўляюцца туга, распач, хандра, меланхолія, з’яўляецца базавай эмоцыяй, што вызначае ўніверсальнасць гэтага паняцця для носбітаў беларускай, рускай і англійскай моў. Прыкладамі фразеалагізмаў з семантыкай ‘смутац’ могуць быць наступныя адзінкі: *камень на сэрцы, плакаць як бабёр, не ў гуморы; камень на сердце, опускать руки, идти насмарку; down in the mouth, your heart sinks, loose heart.*

У якасці высновы неабходна адзначыць, што носбіты розных лінгвакультур рэпрэзентуюць эмоцыі па-рознаму. Даследаванне фразеалагічных адзінак з эмацыйнай семантыкай выклікае цікавасць у лінгвістычным, філасофскім і агульначалавечым планах, а таксама займае значнае месца як у навуковай, так і ў моўнай карціне свету.